

Alfred Jarry'den "Günler ve Geceler" Ötesi Tinsellik

Alfred Jarry'nin ismiyle ilk karşılaşmam Monokl Dergisi'nin 1 Şubat 2007'de yayımlanan ikinci sayısında Mustafa Uzuner'in derlediği özel metinler aracılığıyla oldu. Dergide, "Patafizik Koleji" alt başlığında Alfred Jarry ve benzerlerinin metinlerinden çeviriler ile "Patafizik Koleji" bünyesinde yer alabilecek sanatçıların -örneğin Raymond Quenau ve Boris Vian'ın- dünya görüşünü ve tinsel manifestolarını anlatan bir değerlendirme yazısı bulunuyordu. Monokl Dergisi'ndeki bu dosyanın bütünsel bir dengesi yoktu ancak 20. yüzyılın başlarında Fransa'da gelişen avangard bir akımın düşünsel tarzını anlatmak açısından oldukça kuvvetli çeviriler ve aktarımlar içeriyordu. Zaten, akılcılığı merkezden kaldırıp yerine tinselliği koyan patafizik kolejinin aydınlanmacı bilim tarafından kafamı-

za kazınan teoriler bağlamında bir “denge”si olmadığı, olamayacağı da açıkça görülmüştü.

Alfred Jarry'nin ismiyle ikinci karşılaşmam ise Dan Franck'ın “Bohemler” (2009, Sel Yayıncılık, Çev: İsmail Yergüz) adlı eserinde yer alan “Kral Ubu” episodunda gerçekleşti. 1880-1950 dönemi Paris ekolünün (Seine nehrinin ayırdığı Montmartre/ressamlar ve Montparnasse/şairler bölgesinde yaşayan sanatçıların) hayatının anlatıldığı bu sıkı biyografik eserde Alfred Jarry, “Patafizik” yaklaşımına inanan dostlarıyla birlikte kaleme aldığı, kendisinin ve deneysel tiyatronun en önemli eseri olan “Ubu Baba” karakteriyle birlikte inceleniyordu. Alfred Jarry'nin bisiklet sürmeye ve ateşli silahlara olan tutkusu, agresyonu, meyhanelerde çıkardığı ağız kavgaları, sokaklarda sevmediği insanlara çektiği silahlar, içtiği gerçek(bildiğiniz) kırmızı mürekkep, Paris'te ikame ettiği alçak tavanlı(yarım) apartman dairesi... 34 yaşında verem nedeniyle sonlanan bir yaşam... Şiirsel açıdan eşsiz bir yaşamın en önemli ayrıntılarını görüyorduk Dan Franck'ın kitabında... (Aslında, Alfred Jarry'nin yaşamı bizdeki Beyoğlu varoluşuna denk gelmektedir: ki zaten “Ubu” adlı tiyatro eserinin Türkçe'deki en sıkı uyarlaması Asaf Çiyiltepe tarafından gerçekleştirilmiş ve 1962 yılının Kasım ayında Beyoğlu Sıraselviler Tiyatrosu'nda Ergun Köknar'ın Ubu Baba başrolünü oynamasıyla birlikte sahnelenmiştir.

Geçtiğimiz ay, Alfred Jarry'nin 1897'de kaleme aldığı “Günler ve Geceler” adlı romanı, yazıldığı dönemden yaklaşık 120 sene sonra Türkçe'de, Işık Ergüden'in çevirisiyle Sel Yayıncılık tarafından kitaplaştırıldı. Günler ve Geceler'in alt başlığı “Bir Asker Kaçağının Romanı” olarak belirlenmiş. Romanın başkarakteri olan Sengle, askerlik görevi dönemindeki fiili bir kaçıştan ziyade ruhsal bir uzaklığın bedene bürünmüş hâli olarak görülmüyor. Sengle, kardeşi Valens'le birlikte hem zihinsel hem de uzamsal yolculuklara çıkarak savaş dönemlerinde biçimlenen psikometrik bir varoluşu ve tinsel özgürlüğü değişik bir dille okuyucuya sunuyor. Bu tuhaf, düşün-deneysel varoluş, 20. yüzyılın aydınlanmacı bilimle çelişen insanlık tanımının en önemli özelliklerini hiciv dolu örneklerle ortaya koymayı başarmış. Romandaki çoklu anlatım teknikleri, sürekli uzam değiştiren sahne ve diyaloglarla birlikte özel bir dramaturjik durum oluşturuyor. Romandaki tüm sahneler ve diyaloglar Alfred Jarry'nin isim babası olduğu “patafizik” izleğini ve bu izleğin aydınlanmacı bilime yönelttiği tinsel eleştirileri somutlaştırmaya çalışıyor. Romanın en etkileyici, hiciv dolu ve ilgi çekici sahneleri, Sengle'in çürüğe ayrılmadan önce askeri hastanede geçirdiği tuhaf dönemde geliyor. Patafizik eleştirilerin tümü, Sengle'in tedavi gördüğü askeri hastanedeki doktorların ve başhekimin çeşitli vakalara yaklaşımı, tutumları ile tıp biliminin çeşitli tanısalları üzerinden biçimleniyor.

20. yüzyılın başlarında zuhur eden avangard akımların amiral gemisiyle, yani 1880-1910 dönemi Paris'inin bisikletli, silahlı ve ünlü şiirsel kuvveti olan Alfred Jarry'nin patafizik tinselliğiyle tanışmanızı öneriyorum.

Zafer Yalçınpınar
Aydınlık Kitap, Sayı: 202, 4 Mart 2016, s.4

Zafer Yalçınpınar'ın tüm inceleme yazılarına
<http://zaferyalcinpinar.com/inceleme.html> adresinden ulaşabilirsiniz.

Ayrıca bkz:

1/Nicanor Parra'nın 'Karşıışir'leri

Tam metin pdf: <http://bit.ly/nicanorparrakarsisiir>

Aydınlık Kitap, Sayı: 216, 10 Haziran 2016

2/ Werner Herzog'un Bakışının Biçimini Taşıyan Bir Yolculuk

Tam metin pdf: <http://bit.ly/herzogbuzdayurur>

Aydınlık Kitap, Sayı: 214, 27 Mayıs 2016

3/ Julio Cortázar'ın zihninden; "Küba Devrimi'nin Başlangıç 'Buluşma'sı"

Tam metin pdf: <http://bit.ly/cortazarbulusma>

Aydınlık Kitap, Sayı: 211, 6 Mayıs 2016

4/ ECE AYHAN ile 'KARA GERÇEK'

Tam metin: <http://zaferyalcinpinar.com/bbkara/eceayhanilekaragercek.jpg>

Aydınlık Kitap, Sayı: 195, 15 Ocak 2016